

ISMA
ANNO 1994

**ISMA University
of Applied Sciences**

**Kherson State Agrarian
and Economic University**

LIFE ON THE CUTTING EDGE: SCIENCE. LIBRARIES. SOCIETY

Scientific monograph

IZDEVNIECĪBA
BALTĪJA
PUBLISHING
2025

*Recommended for printing and distribution via Internet
by the Academic Council of Baltic Research Institute
of Transformation Economic Area Problems according
to the Minutes № 7 dated 27.03.2025*

REVIEWERS:

Djakons Romans – Dr.sc.ing., Professor, Academician, Chairman of the Board of ISMA University of Applied Sciences;

Lavrenko Sergiy Olehovych – PhD in Agriculture, Associate Professor, Vice-Rector for Science and International Cooperation, Honored Inventor of Ukraine, Kherson State Agrarian and Economic University;

Liubymenko Svitlana Mykolaivna – Director of the Scientific Library, Kherson State Agrarian and Economic University;

Tokovylo Oksana Valeriivna – Head of the Department of maintenance and storage of the Scientific Library's collections, Kherson State Agrarian and Economic University;

Lavrenko Nataliia Mykolaivna – PhD in Agriculture, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Land Management, Geodesy and Cadastre, Kherson State Agrarian and Economic University;

Kononenko Lesia Vitaliivna – PhD in Economics, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Entrepreneurship, Accounting and Finance, Kherson State Agrarian and Economic University;

Savchenko Vira Meierivna – PhD in Economics, Professor, Senior Lecturer at the Department of Entrepreneurship, Accounting and Finance, Kherson State Agrarian and Economic University.

Life on the cutting edge: Science. Libraries. Society : Scientific monograph. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2025. 508 p.

© Kherson State Agrarian
and Economic University, 2025

© ISMA University
of Applied Sciences, 2025

ISBN 978-9934-26-535-8

CONTENTS

CHAPTER 1. SCIENCE AS A DRIVER IN TIME AND SPACE 1

SECTION 1. SEMIOTICS OF GAME DEVELOPMENT.

THE PRESENCE OF MARKERS OF THE SOVIET ERA

IN THE GAME NARRATIVE (Vizitiv Yu. M.)..... 1

1. Video games. The point of contact of conflicts..... 2

2. Memeticization of the game world on the Internet 6

3. On the history of dealing with the monumental legacy of the Soviet dictatorship in the gaming industry..... 8

4. Minecraft worlds – creativity or propaganda 12

5. Russian gamedev and agitprop..... 17

6. Projects of Ukrainian gamemakers 30

7. Prospects for studying American and European game development 32

SECTION 2. SCIENCE IS THE MAIN COMPONENT

AND DRIVING FORCE OF SOCIETY

(Kichura D. B., Sobechko I. B.)..... 44

1. The emergence and evolution of science.

Scientific activity and its types. 47

2. Features of science in the era of globalization 51

3. Types and characteristics of scientific research 53

4. Research activities of students 57

5. The future of modern nakiya in Ukraine..... 60

6. Scientific infrastructure of Ukraine during the war..... 64

SECTION 3. PROBLEMS OF STUDYING THE TEXT OF A MOVIE

AS AN OBJECT OF GENDER-COATED COMMUNICATIVE

BEHAVIOR (Kuzan H. S., Kosenko A. V., Onishchuk I. V.)..... 69

1. The compositional structure of the film 70

2. Movie as an object of gender-coated communicative behavior 71

SECTION 4. THE SYSTEM OF FORMATION OF SPIRITUAL

VALUES OF UNIVERSITY STUDENTS (Lappo V. V.)..... 79

1. Theoretical and methodological foundations of the problem of formation of spiritual values of students..... 80

2. Empirical analysis of the current practice of forming the spiritual values of students in the educational process of higher education institutions..... 83

3. Modeling and experimental verification of the effectiveness of the process of formation of spiritual values of student youth in the educational process of higher education institutions..... 87

SECTION 5. EVOLUTION OF SCIENTIFIC RESEARCH IN FOOD SCIENCE: FROM TRADITIONAL TO HEALTHY NUTRITION (Simakhina G. O., Naumenko N. V.).....		101
1. Nutrition as the organic connection between human and nature. The scientific statements of classical and updated nutritional theories		102
2. Conceptual fundamentals of healthy nutrition and their practical realization		108
3. Nutritional correction of diets with a help of healthy foodstuffs		112
SECTION 6. NEW TECHNOLOGIES OF PSYCHOEMOTIONAL STABILIZATION IN CARDIOVASCULAR DISEASES AND ANXIETY-DEPRESSIVE DISORDERS (Sisetskiy A. P.).....		121
1. The Test Self-identification System and Self-assessment of the Level of Psychoemotional Exertion		122
2. Types of reactivity of patients with coronary artery disease, hypertension and anxiety-depressive disorders		124
3. Landscape image kinesiotherapy of patients with coronary artery disease, hypertension and anxiety-depressive disorders.....		126
4. Holographic modeling of patients with coronary artery disease, hypertension and anxiety-depressive disorders		126
5. Results after landscape image kinesiotherapy and holographic modelling of patients with coronary artery disease, hypertension and anxiety-depressive disorders.....		127
SECTION 7. THE ROLE OF EMPIRICAL RESEARCH IN SCIENTIFIC KNOWLEDGE OF THE WORLD (Fedotova O. O.).....		132
1. Empirical research: the nature and methods		133
2. Current trends and prospects for the development of empirical research		138
SECTION 8. AUDIOVISUAL TRANSLATION AS THEORETICAL AND PRACTICAL CONSTANT OF SCIENTIFIC DISCOURSE (Shayner H. I., Podolyak Z. R., Vanivska O. M.).....		147
1. The study of audiovisual translation.....		148
2. The main linguistic features of the animation script.....		153

**CHAPTER 2. INFORMATION, LIBRARY, MUSEUM,
AND ARCHIVAL AFFAIRS IN THE CONTEXT
OF THE DEVELOPMENT OF SCIENCE
AND SOCIO-CULTURAL PROCESSES OF OUR TIME.....157**

**SECTION 9. ADAPTATION OF THE LIBRARY
AND LIBRARY FUND OF THE INSTITUTION
OF HIGHER EDUCATION TO THE NEEDS OF THE MODERN
INFORMATION SOCIETY (Dankevych Yu. V.) 157**

1. Automated information library services of a higher education
institution: innovations and prospects 158
2. Electronic transformation of library funds of higher education
institutions: preserving academic heritage and ensuring access..... 162

**SECTION 10. THE EVOLUTION OF THE SPECIALITY
“INFORMATION, LIBRARY AND ARCHIVAL SCIENCE”
IN THE CONTEXT OF DIGITALISATION OF SOCIETY
(Laba O. V.) 170**

1. Concerning the problems of transformation of speciality 029 170
2. The role of an information specialist in digital humanities 178
3. Digital curation 191

**SECTION 11. CULTURE AND ART: MODERN SCIENTIFIC
DIMENSION (Lavreniuk V. V.) 203**

1. Ukrainian-Russian Surzhik in the Professional Sphere 204
2. Development of Professional Speech of Engineering Students
in Ukrainian Language Classes for Professional Orientation..... 210
3. Tribute to Fashion or Ukrainian-English Surzhik: Anglicisms
in the Modern Ukrainian Language 214

**SECTION 12. SCIENTIFIC LIBRARY AS A CENTER OF CULTURE,
SCIENTIFIC, REFERENCE, BIBLIOGRAPHIC AND INFORMATION
HERITAGE (Lyubimenko S. M., Lavrenko S. O., Lavrenko N. M.) 219**

1. Formation of the Scientific Library of the Kherson State Agrarian
and Economic University 220
2. Current status and development of the Scientific Library
of the Kherson State Agrarian and Economic University 223

**SECTION 13. INFORMATION AND LIBRARY SCIENCE
IN UKRAINE IN 1917–1920 (Popov V. Z.) 233**

1. The functioning of the library network in 1917–1920 234
2. The role of newspaper information in the lives of ordinary citizens 240
3. Rumors as a substitute for official information..... 248

SECTION 14. THE PEOPLE'S MUSEUM OF HISTORY OF THE KHERSON STATE AGRARIAN AND ECONOMIC UNIVERSITY: FROM A LOOK INTO THE PAST – ON THE WAY TO THE FUTURE (Tokovylo O. V., Lavrenko S. O., Lavrenko N. M.)	257
1. Creation of the Folk Museum of History of the Kherson State Agrarian and Economic University	258
2. Description of historical figures in the Folk Museum of History of the Kherson State Agrarian and Economic University	263
3. Collection of rare and valuable publications on agricultural topics in the Folk Museum of History of the Kherson State Agrarian and Economic University	270
SECTION 15. PECULIARITIES OF FUNCTIONING AND INFORMATION COMMUNICATIONS OF LIBRARIES IN KHERSON DURING THE WAR (Tsepkalo T. O.)	277
1. Organisation of information resources and functioning of Kherson libraries in the conditions of military danger	278
2. Information communications of Kherson library institutions in social media	284
CHAPTER 3. CULTURE AND ART: THE MODERN SCIENTIFIC DIMENSION	290
SECTION 16. HUMANITARIAN POLICY IN UKRAINE (Kupriichuk V. M., Kupriichuk A.V., Pryshchepa V. V.)	290
1. The essence of humanitarian policy	291
2. Strategic goal and basic principles of humanitarian policy	298
SECTION 17. UKRAINIAN SACRED ART AND CULTURAL HERITAGE IN MODERN WAR REALITIES (Lishchynska-Mylian O. I.)	313
1. Cultural heritage and sacred art: categorical analysis and legislative support	314
2. Monuments of sacred art under threat in the context of the Russian-Ukrainian war from 2022	318
3. Preservation and protection of sacred heritage in times of war: theoretical and practical steps	322

SECTION 18. COLOR PERCEPTION OF MODERN YOUTH OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF GLOBAL CHALLENGES OF TODAY (BASED ON THE MATERIALS OF INTERNATIONAL ART THERAPY RESEARCH) (Sheretiuk R. M.)	331
1. Perception of colors through the body. International research on art therapy “I am my portrait. How do you see yourself?”	333
2. Specificity of color perception of modern Ukrainian students as an indicator of their emotional states	337

CHAPTER 4. DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY AND SOCIETY344

SECTION 19. DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE TRANSFORMATION OF THE GLOBAL FINANCIAL SECURITY SYSTEM: A THEORETICAL AND SOCIAL CONCEPT (Alekseyenko L. M., Tulai O. I., Artemenko L. B.)	344
1. A Vision for Regulatory Action to Support a Global Financial Security System	345
2. Digital transformation in the global financial inclusion segment.....	350

SECTION 20. DIGITALIZATION IN CONTEXT FORMING “SOCIETY 5.0” (Hranovska V. H., Kononenko L. V., Savchenko V. M.)	365
1. Digital circular economy: problems and prospects	365
2. Formation of digital competence and its infusion into the old rural development in the context of the “Society 5.0” paradigm.....	373

SECTION 21. DIGITALIZATION OF SOCIAL SERVICES: STATUS, CHALLENGES AND PROSPECTS (Hryniv A. P.)	386
1. Theoretical Foundations of Social Services Digitalization	387
2. Current State and Challenges of Social Services Digitalization in Ukraine.....	395

SECTION 22. DIGITAL TECHNOLOGIES IN DENTISTRY: MAIN ASPECTS, DEVELOPMENT TRENDS, AND APPLICATION FEATURES IN THE DENTAL MEDICAL CENTER OF BOHOMOLETS NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY (Gushcha D. K., Mykhailov A. A., Tyshko D. F.)	409
1. The Process of Fabrication.....	410
2. Radiological Examination.....	411
3. 3D Scanning.....	412
4. Photographic Methods in Dentistry.....	413
5. Additional Diagnostic Methods	415

6. Application of digital technologies at the planning and manufacturing stage of orthopedic construction	415
SECTION 23. DIGITAL TECHNOLOGIES IN EXTREME CONDITIONS OF THE FUNCTIONING OF ENTREPRENEURSHIP (Kozmuk N. I.).....	
1. Extreme operating conditions of enterprises: classification, extreme factors, methods of response in modern conditions	421
2. Digital technologies as a means of optimizing the functioning of the enterprise in extreme conditions.....	426
3. Prospects and forecast indicators for the further implementation of digital technologies in business, taking into account today's conditions	428
SECTION 24. DIGITALIZATION IN EDUCATION: CURRENT TRENDS AND CHALLENGES (Kononenko S. O.).....	
1. Digitalization of the educational process in the context of distance learning	436
2. Digital technologies as a tool for the formation of information and research competencies in higher education.....	444
SECTION 25. STRATEGIC FRAMEWORK FOR THE DEVELOPMENT OF E-BUSINESS MODELS IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT (Nazarenko Ya. Ya.)	
1. Key aspects of implementing e-business models in the context of sustainable development	454
2. Strategies for implementing electronic business models in the context of sustainable development.....	461
SECTION 26. BASICS OF INTEGRATING DIGITAL TECHNOLOGIES INTO AGRICULTURE (Pylypenko T. V., Khonenko L. H., Zelinskyi Yu. A.)	
1. Theoretical foundations of digitalisation	472
2. Digitalisation of agricultural production management processes.....	474
3. Digitalisation of the agricultural production process.....	475
SECTION 27. PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF MULTIDIMENSIONAL VECTOR INFORMATION TECHNOLOGIES AS AN ALTERNATIVE TO QUANTUM ONES (Riznyk V. V., Hladchuk M. A., Talan T. S.).....	
1. Analysis of methods for processing multidimensional vector signals...	486
2. Formulation of increasing the efficiency of multidimensional vector information technologies problem.....	489

КОЛІРНА ПЕРЦЕПЦІЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ МІЖНАРОДНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ З АРТ-ТЕРАПІЇ)

Шеретюк Р. М.

ВСТУП

У культурі різних народів емоційне і прикладне сприйняття (перцепція) кольору відмінне, оскільки пов'язане з їхньою тривалою історичною традицією. Колір, а конкретніше – сукупність кольорів, що виділяється у певній культурі як основний спектр, в очах її носіїв несе етнічну й естетичну цінність, має відповідне символічне значення, викликає певні асоціації. Більшість предметів матеріальної культури не можуть функціонувати поза кольором, а їхня семантика стає цілком зрозумілою лише в поєднанні з певними кольорами. Отже, наразі життя будь-якого соціуму насичене кольором, він функціонує в різних сферах його буття¹.

Прикладом того, що в культурі різних народів сприйняття кольорів має специфічні риси, є, зокрема, інтерпретації білого кольору. Його назва походить від стародавніх індійських слів «світло», «блиск» і «світити». У європейській культурі білий колір має переважно позитивне значення. Так, у християнстві він символізує чистоту, цнотливість, очищену душу, спорідненість з божественним світлом, святе життя тощо. Це – колір янголів, святих і праведників, а також низки найважливіших християнських свят: Різдва, Водохреща і Вознесіння². В Європі медичний персонал зазвичай носить білі халати, що означає його чистоту, стерильність і гігієну. В Англії, Шотландії, Уельсі та Ірландії білий колір пов'язується зі спортом і дозволенням. У Німеччині, Австрії і Швейцарії він асоціюється з природою, зокрема з кольором снігу і гір. У культурі Південної Америки (Аргентина, Бразилія) білий колір символізує світло, прохолоду, чистоту, непорочність, досконалість, гідність. У культурі Ізраїлю він є символом природи, милосердя, прощення, миру, чистоти, радості, мудрості. В азіатських культурах (Китай, Гонконг, Тайвань) білий колір

¹ Нікішенко Ю.І. Колір у культурній традиції українців та їх степових сусідів алтайського походження. *Східний світ*. 2004. № 1. С. 93.

² Отич О. Колір як емоційно-змістовий код культури. *Рідна школа*. 2017. № 1-2. С. 20.

символізує смерть, траур, жалобу, старість, чистоту, осінь. У Сінгапурі та Малайзії він асоціюється з повагою. В Японії білий колір – знак трауру, жалоби, а біла гвоздика є символом смерті. Зрештою, білий голуб вважається міжнародним символом миру, а білий прапор – міжнародним знаком капітуляції³. Отже, в різних країнах і культурах значення білого кольору суттєво відрізняється. В одних він сприймається позитивно, в інших – нейтрально, а ще в інших сповнений негативного сенсу.

Нині вивчення символіки кольору є актуальним напрямом низки галузей гуманітарного знання: психології, соціології, філософії, етнології, культурології, мистецтвознавства, кольорознавства, мовознавства, літературознавства й інших, що визначає його міждисциплінарний характер. Як акцентують фахівці, сукупність кольорів певної культури можна сприймати як систему знаків і правил, згідно з якими відбувається шифрування, дешифрування, перенесення й зберігання інформації, де узагальнення за кольором відповідає загальним законам кольорового кодування. Йдеться про співвідношення кольорових кодів з інформаційним наповненням архетипів⁴.

Вже на ранньому етапі розвитку первісного суспільства колір стає одним з інструментів виділення та позначення найважливіших ділянок людського досвіду, ефективним засобом регулювання відносин між людиною та предметним світом, між світом людей і світом релігійно-магічних і природних сил, а також допомагає орієнтуватися в просторі і часі. Не випадково, що первісна людина ототожнювала кольори з найбільш важливими для неї стихіями та речовинами: вогнем, водою, землею, молоком, кров'ю. Їм відповідали червоний, чорний і білий, що сформували первісну універсальну тріаду кольорів. Згодом до неї приєднуються жовтий (колір землі та піску) і зелений (колір рослин у всіх народів), утворюючи в науковій літературі поняття про «п'ять початкових кольорів», що відповідали п'ятьом основним природним елементам: вогню, землі, воді, дереву і металу. З часом як архетип первісна базова кольорова тріада «білий – червоний – чорний» увійде до різних культур, перетворившись на стійкий фундамент для розвитку етнічних колірних класифікацій. Отже, зі збагаченням основної колірної тріади іншими барвами відбувається перехід до виникнення й усталення регіональних відмінних колірних класифікацій. Так,

³ Веклич Ю.І. Значення кольорів у культурах народів світу у контексті формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів початкової школи. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. 2013. Вип. 39 (3). С. 59-60.

⁴ Назаренко О.В. Національно-культурний контекст символіки кольорів в українських фразеологізмах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія*. 2020. № 46. Том 2. С. 43.

у культурах Стародавніх Єгипту, Греції, Риму, Індії і Китаю системи класифікації кольорів уже суттєво відрізнялися одна від одної ⁵.

Символіка кольору, притаманна традиційній культурі України, вповні відображена в усіх видах візуальної культури перших десятиліть ХХІ ст. Вона постає її глибинним соціокультурним елементом, що акумулює і транслює як загальнолюдські, так і національні цінності та ідеї. Отже, колір є вагомою складовою художньо-естетичного мислення українського народу. Підкреслимо, що світобаченню українців притаманний глибокий символізм, у якому тісно переплелися давні народні уявлення про часово-просторову модель світобудови, місце людини в ній, головні засади світоглядних орієнтацій, а також духовно-естетичні прагнення сучасної української спільноти. Так, з одного боку, з давніх часів особливе символічне навантаження для українців мали кольори базової тріади: білий як символ божественного і чистого, а також спокою; чорний як символ хаосу, руйнування, темних сил; червоний як символ крові, вогню і тепла. Саме ця сукупність барв є базовим кольоровим спектром української традиційної культури ⁶.

Водночас в умовах новітньої російсько-української війни репрезентантами національної свідомості українців стали кольори державного прапора України – синій і жовтий. Нині вони сприймаються і як символ великої Української держави, і як історичний артефакт, і як символ боротьби з ворогами, і як знак пам'яті про тих, хто віддав життя за свободу своєї Батьківщини, і як спосіб візуалізації патріотичних почуттів. Отже, нині для українців синьо-жовта колористика містить глибокі політичний, ідеологічний і соціокультурний контексти, що тісно переплітаються ⁷.

1. Сприйняття кольорів через тіло. Міжнародне дослідження з арт-терапії «Я – мій портрет. Яким ти себе бачиш?»

Навесні 2024 р. на запрошення Інституту образотворчого мистецтва Жешувського університету (Республіка Польща) студенти художньо-педагогічного та музичного факультетів Рівненського державного гуманітарного університету стали учасниками міжнародного проєкту «Я – мій портрет. Яким ти себе бачиш?» (Куратор: доктор Анна Стеліга).

⁵ Прищенко С.В. Кольорознавство: навчальний посібник / за редакцією професора Є.А.Антоновича. К.: ДАКККіМ, 2009. С. 16-17.

⁶ Павліченко С.О. Національно-культурний зміст в об'єктах візуальної культури: символіка кольору сучасних патріотичних муралів. *Культура і сучасність*. 2023. № 2. С. 35.

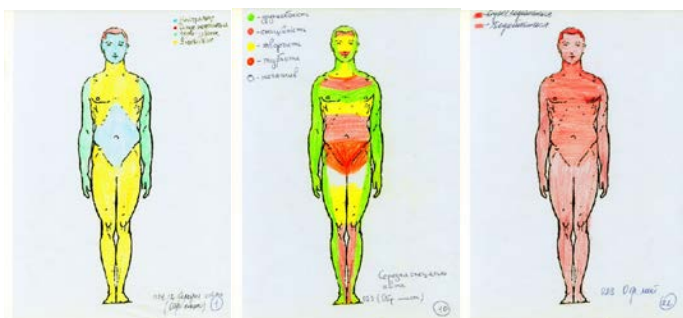
⁷ Павліченко С.О. Національно-культурний зміст в об'єктах візуальної культури: символіка кольору сучасних патріотичних муралів. *Культура і сучасність*. 2023. № 2. С. 36-37.

Автором воркшопу «Я – мій портрет. Яким ти себе бачиш?» є видатний польський дослідник у царині арт-терапії Веслав Кароляк. Саме йому належить твердження, що з усіх суджень, які виносить людина, жодне не є таким важливим, як те, яке вона виносить про себе.

Підґрунтям дослідження є міркування, що всі ми прагнемо створити про себе позитивний образ в очах оточуючих нас людей. Однак, коли ми створюємо свій привабливий імідж, чи не обманюємо ми себе? Можливо, варто подумати над тим, яким насправді є наші емоції? Зокрема, якими вони є щодо нашого тіла?

У міжнародному воркшопі взяли участь 50 студентів Рівненського державного гуманітарного університету: спеціальності 014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво) – 4, спеціальності 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) – 4, спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація – 27, спеціальності 026 Сценічне мистецтво – 9, спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності – 6.

Кожному респонденту пропонувалося виконати проєкційний малюнок: розфарбувати на власний розсуд схематичну фігуру людини, уявивши, що це його власне тіло: відповідними кольорами – ті частини тіла, які подобаються учаснику в собі, й іншими – ті частини тіла, які не дуже подобаються, або ж вони викликають певні зауваги. Як відомо, за цією методикою фахівці з арт-терапії з'ясовують, які кольори асоціюються з позитивними емоціями людини, а які – з негативними.

Збір, систематизація й аналіз матеріалів воркшопу ««Я – мій портрет. Яким ти себе бачиш?», здійсненого в Рівненському державному гуманітарному університеті, показали, що:

1) Лише 8 осіб із 50-ти означили позитивні кольори-емоції в характеристиці власного тіла (дуже позитивний і позитивний), що означає, що вони приймають його;

2) 1 особа охарактеризувала своє тіло через призму нейтральних (50/50) емоцій-кольорів;

3) 41 особа висловила через кольори критичне ставлення до свого тіла;

4) 7 респондентів у своїх творчих роботах-опитувальниках визначили всього 2 кольорові показники, а саме позитивний і негативний кольори, що асоціюються у них з тими чи іншими частинами їхнього тіла;

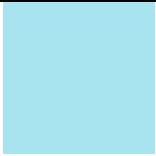
5) 22 респонденти визначили 3 позиції кольорової градації в характеристиці власного тіла: позитивний, негативний і нейтральний;

6) 8 респондентів означили 4 кольорові показники в характеристиці власного тіла: дуже позитивний, позитивний, нейтральний, негативний;

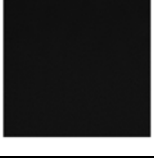
7) 3 респонденти означили 5 кольорових показників в описі частин свого тіла: позитивний, не дуже позитивний, нейтральний, поганий, найгірший;

8) 1 респондент виокремив 6 позицій кольорової градації в індивідуально-суб'єктивному сприйнятті власного тіла (табл. 1).

Таблиця 1

Колір	Позитивні емоції	Негативні емоції	Нейтральні емоції
	13 Україна (колосья); хороший; подобається; творчість; 90/100; прекрасно; добре; задоволена на всі 100%; щирість; позитивно; позитивний; дуже хороше	1 змінла б	5 нейтрально; таке собі, нейтрально; 50/50; задовільно
	9 подобається; дружелюбність; чудове ставлення; все добре; все добре / прекрасно; рослинистість; добре; чудово і зручно; +; хороший	3 негативно	3 50/50, але теж добре; нейтральний
	7 Україна (небо); вірність; добре; дуже добре, хороший; улюблений; подобається	1 погане	6 нейтрально; 50/50, меланхолік

Продовження таблиці 1

	7 подобається; дуже подобається; серце; любов; good	11 не подобається; поганий; погано; змінила б; біль; негативний; погане ставлення	2 Нейтрально; 50/50
	6 подобається; хороший; +; добре; дуже привабливо	5 не дуже подобається; не подобається; bad; негативний	4 подобається, але не до кінця; нейтрально; 50/50; нейтральний
	5 дуже подобається; подобається; емоційність; чудово; позитивно; позитивний	0	3 Сангвінік; 50/50, нормальне
	3 добре; +; турбота; подобається	2 негативно;	6 так собі подобається; менш подобається; 50/50; не дуже
	2 подобається; добре	2 не подобається; поганий; погано; найгірше	2 50/50; нейтрально
	1 подобається	4 поганий; не подобається; погано	2 50/50
	1 позитивно	6 -; не сильно сприймаю; 30/100; потребує доопрацювання; не подобається; --	1 нейтрально
білий	0	1 негатив	0

2. Специфіка кольоросприйняття сучасного студентства України як індикатор його емоційних станів

До тріади кольорів, які в українських студентів найчастіше асоціювалися з позитивними емоціями, увійшли жовтий (13 виборів), зелений (9 виборів) і блакитний (7 виборів).

Як випливає з цих результатів, перше місце в контексті благотворного психоемоційного впливу посіла жовта барва (13 виборів). Акцентуємо, що вона в українській етнокультурній інтерпретації символізує Сонце, сонячну енергію, тепло і радість. Це – колір життя, багатства, достатку і процвітання. Водночас є кольором золота і стиглих ланів пшениці, через які уособлює сонячне світло. Жовта барва хлібного лану – автентичний український символ мирної праці й достатку. Жовта кольорова гама передає оптимізм і радісний настрій. Також жовтий – символ поваги.

Друге місце у визначенні найбільш позитивного кольору в емоційному аспекті у сприйнятті українських студентів посів зелений (9 виборів). Зелений – символ життя, природи, енергії, розвитку, оновлення. Він є кольором пробудження, молодості та зростання. Зелений – своєрідний «міст» між двома протилежними барвами веселкового спектру – гарячим червоним і холодним синім, а тому виражає гармонію та рівновагу, виступає кольором компромісу, злагоди і надії.

На третьому місці найбільш позитивних кольорів з погляду українських студентів виявився світло-синій (блакитний) (7 виборів). Лазурна барва символізує чисте, ясне, безхмарне небо й уособлює мир і спокій. Вона є символом небесної блакиті, водної гладі, повітря, вічності і чистоти ⁸.

Негативні емоції у студентів Рівненського державного гуманітарного університету асоціюються з червоним (11 виборів), чорним (6 виборів) і фіолетовим (5 виборів) кольорами.

Символіка червоного кольору є однією з найбагатших у народній традиції українців. Він є традиційно найбільш уживаним у їхньому побуті, оскільки означає повноту життя, свободу і енергію. Це – символ життя, краси, здоров'я, радості, добра, любові. Його часто можна побачити в українській вишивці. Цей колір символізує молодість, родючість, родину, нерозривний зв'язок між рідними людьми, любов, добробут – усе те, що сприяє зміцненню сім'ї та щасливому життю подружжя. Водночас його вважають символом пролитої крові у боротьбі за Україну. Отже, як колір крові червоний асоціюється не

⁸ Топчий О.Ю. Національна специфіка символіки колоративу *СИНИЙ*. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Том 31 (70). № 1. Ч. 3. С. 65.

лише з життям, але й зі смертю. У цьому контексті в українській традиції фіксується дуальність у сприйнятті символіки червоного кольору: він є як кольором життя, родючості, розмноження, так і смерті. Саме тому, як припускають дослідники, у первісній кольоровій тріаді червоний займав проміжне становище між негативним чорним і позитивним білим кольорами⁹.

Багатозначною є символіка червоного кольору і в українському сакральному мистецтві. У ньому він передусім асоціюється з божественною енергією і життєдайним теплом. Вогняна колісниця пророка Іллі, червоний плащ архистратига Михаїла, який виганяє диявола з неба, червона туніка Юрія Змієборця, котрий долає в боротьбі змія – так інтерпретує український іконопис переможну і життєдайну основу червоного кольору. Водночас у сакральній традиції України червоний колір асоціюється з кров'ю – це колір Євхаристії, тобто очищення і спасіння через прийняття дорогоцінної Крові, пролитої Ісусом Христом. Саме у значенні жертовної крові, символу самозречення забарвлювався одяг святих мучеників і мучениць на українських іконах. Обидва значення червоного кольору – життєдайної божественної енергії та жертовно пролитої крові – не виключають один одного, а взаємно доповнюють¹⁰.

На нашу думку, результати дослідження у межах воркшопу опосередковано засвідчують, що у сучасних реаліях України червоний колір асоціюється її молоддю з пролотою кров'ю загиблих у новітній російсько-українській війні. Це спостереження суголосне висновку сучасного українського дослідника Олександра Трегуба, що «сьогодні червоний – перш за все політичний колір», який символізує тоталітарний режим, насильство і жорстокість¹¹.

Чорний колір у воркшопі «Я – мій портрет. Яким ти себе бачиш?» викликав в українських студентів 1 позитивний, 1 нейтральний і 6 негативних відгуків. До слова, символіка чорної барви в українській народній вишивці є також неоднозначною, оскільки немає однієї-єдиної відповіді на питання, що означає чорний колір у декоративних композиціях, які прикрашають вишиті сорочку або рушник. Так, з одного боку, чорний колір ниток на вишиванці символізує землю-годувальницю, її родючість, мудрість і знання, а чорна вишиванка –

⁹ Нікішенко Ю.І. Колір у культурній традиції українців та їх степових сусідів алтайського походження. *Східний світ*. 2004. № 1. С. 96-97.

¹⁰ Волосюк М. Символіка кольорів ікони. URL: <https://int-konf.org/ru/2013/nauka-i-zhittya-suchasni-tendentsiji-integratsiya-u-svitovu-naukovu-dumku-23-25-05-2013/320-volosyuk-m-simvolika-koloriv-ikoni>

¹¹ Трегуб О. Червоний – не любов, а чорний – не журба: повна історія кольорів. URL: <https://www.platfor.ma/topics/knowledge/najyaskravishyj-tekst-v-istoriyi-oleksandr-tregub-vse-shho-treba-znaty-pro-kolory/>

мудрість, багатство і силу. Однак, з іншого – чорний колір в українському мистецтві є виразом печалі, смутку, скорботи і смерті. Наприклад, серед усього розмаїття українських вишиванок із чорним орнаментом вирізняються сорочки з міста Борщова (Тернопільщина). Борщівська вишивка, яка й донині вражає своєю красою, має трагічну історію. За однією з легенд, коли турки винищили всіх чоловіків у місті, жінки на знак скорботи присягнулися протягом семи поколінь дотримуватися жалоби, зокрема одягати сорочки лише з чорним орнаментом. Жінки, які народилися на початку ХХ ст. були останніми, хто мав додержуватися цієї клятви¹².

Доволі складним в інтерпретації учасників воркшопу «Я – мій портрет. Яким ти себе бачиш?» виявився фіолетовий колір. 6 осіб позначили його як «хороший» і «дуже привабливий», 5 переконані, що він «негативний» і «bad» («поганий»), а 4 оцінили його як «нейтральний». Отже, вказаним дослідженням зафіксована троїста природа фіолетової барви, оскільки вона викликає у приблизно однакової кількості респондентів позитивну, негативну і нейтральну асоціації. Це пояснюється тим, що фіолетовий поєднує емоційний ефект червоного (гарячого) та синього (холодного) кольорів: з одного боку, він – сповнений життя, а з іншого – туги та смутку, а тому притягує і відштовхує водночас. Фіолетовий – колір оригінальності, марнославства, розвиненої фантазії¹³, а також містики, магії та чаклунства¹⁴.

За підсумками реалізації програми воркшопу виразно нейтральним виявилось сприйняття респондентами помаранчевого кольору, оскільки 3 особи визначили його як позитивний колір, 2 – як негативний, а 6 – як нейтральний. Помаранчевий колір – яскравий, веселий, життєрадісний, полум'яний, але, приміром, в українській традиційній вишивці він зустрічається нечасто, його більшою мірою використовують як акцент, що підсилює емоційну енергетику декоративної композиції. Однак в одному з епізодів новітньої історії України помаранчевий колір відіграв ключову роль. Ідеться про Помаранчеву революцію, якій восени 2004 р. виповнилося 20 років.

21 листопада 2004 р. в Україні відбувся другий тур президентських перегонів, у якому брали участь тодішній прем'єр-міністр Віктор Янукович і лідер опозиції Віктор Ющенко. Після оголошення його

¹² Борщівська вишивка: історія сорочок з унікальними чорними візерунками. URL: <https://violity.com/ua/publication/6491-borshivska-vishivka-istoriya-sorochok-z-unikalnimi-chornimi-vizerunkami.html>

¹³ Тканко З. Колір як засіб вираження в мистецтві та моді. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2021. Вип. 21. С 136.

¹⁴ Сотник Л.І. Колір і його значення у мистецтві. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2015. № 6. С. 34.

результатів опозиція звинуватила команду Віктора Януковича в крадіжці голосів. Люди відразу почали виходити на вулиці на знак протесту проти фальсифікацій голосування, а вже 22 листопада 2004 р. у Києві почалася Помаранчева революція. Її назва пов'язана з помаранчевою атрибутикою лідера політичної партії «Наша Україна» Віктора Ющенка. Творці його виборчої кампанії при виборі кольору як складової її стратегії виходили з того, що помаранчевий налаштовує на оптимізм, відкритість і спілкування, допомагає досягти емоційної рівноваги, довіри до світу і почуття єднання з ним¹⁵. Зрештою, вони не помилилися в розрахунках, оскільки саме «енергетика єднання» протестувальників стала рушійною силою Помаранчевої революції й принесла їй перемогу. Однак здобутки Помаранчевої революції були нівельовані наступними подіями історичного поступу України. Думається, що саме тому через 20 років після Помаранчевої революції колір її атрибутики викликає у сучасної української молоді переважно нейтральні емоції.

ВИСНОВКИ

Колір є однією з основних категорій національної культури України, оскільки фіксує унікальну інформацію про своєрідність історичного шляху народу, особливості його художнього бачення світу. Він є одним із невід'ємних елементів культурного коду українців, а також маркером їх національної ідентичності. Щоправда, базовий кольоровий спектр української традиційної культури (білий – червоний – чорний) у сучасних реаліях зазнав відчутних трансформацій сприйняття.

Нині в українській студентській молоді однозначно приємні асоціації викликають жовтий, зелений і блакитний кольори. Вони є не лише символами життя, мирного неба, добробуту, оновлення і процвітання, а й віддзеркаленням її прагнень, надій і мрій. Водночас у контексті викликів сучасності вибір жовтого і блакитного засвідчує динамічні процеси утвердження національної ідентичності у свідомості молодих українців.

Висновок про вплив суспільно-політичного чинника на кольірну перцепцію студентів Рівненського державного гуманітарного університету підтверджується їхнім вибором кольорів, що тісно пов'язані з неприємними емоційними станами. Йдеться передусім про червоний. Попри багатовікову народну традицію, в якій він виступає символом життя, радості і любові, сьогодні червоний здебільшого

¹⁵ Дорош С. «Це мав бути мед». Чому революція в Україні 20 років тому була помаранчевою. *BBC News Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c4g2l67gwkw0>.

асоціюється у них з кров'ю, пролитою співвітчизниками в новітній російсько-українській війні.

Специфічне кольоросприйняття сучасного студентства України як показника його емоційних станів доповнює сприйняття ним помаранчевої барви. Кольорова атрибутка Помаранчевої революції, ідеали якої так і не були втілені в життя, викликає у сучасної молоді переважно нейтральні емоції.

Отже, актуальність і значущість феномену кольору полягає в тому, що він як своєрідний соціологічний індикатор фіксує настрої українського студентства в контексті глобальних викликів сьогодення.

АНОТАЦІЯ

Сукупність усталених кольорів певної етнічної спільноти можна інтерпретувати як систему знаків і правил, згідно з якими відбувається зберігання інформації про своєрідність її історичного шляху, а також художнього бачення світу. Зокрема, символіка кольору, притаманна традиційній культурі України, вповні відображена в усіх видах візуальної культури перших десятиліть ХХІ ст. Вона постає її глибинним соціокультурним елементом, що акумулює і транслює як загальнолюдські, так і національні цінності та ідеї. Колір є одним із невід'ємних елементів культурного коду українців, а також маркером їх національної ідентичності. Базовим кольоровим спектром української традиційної культури є білий, червоний і чорний кольори. Однак у сучасних реаліях він зазнав відчутних трансформацій сприйняття.

Це підтверджується результатами міжнародного дослідження з арт-терапії «Я – мій портрет. Як ти себе бачиш?», що був проведений Інститутом образотворчого мистецтва Жешувського університету (Республіка Польща) в 2024 р. Його учасниками стали, зокрема, студенти Рівненського державного гуманітарного університету (50 осіб). Кожному респонденту пропонувалося виконати проєкційний малюнок: розфарбувати на власний розсуд схематичну фігуру людини, уявивши, що це його власне тіло: відповідними кольорами – ті частини тіла, які подобаються учаснику в собі, й іншими – ті частини тіла, які не дуже подобаються, або ж вони викликають певні зауваги. Як відомо, за цією методикою фахівці з арт-терапії з'ясовують, які кольори асоціюються з позитивними емоціями людини, а які – з негативними.

Вибір кольорів у цьому дослідженні засвідчив вплив суспільно-політичного чинника на колірну перцепцію студентів Рівненського державного гуманітарного університету. Колір як своєрідний соціологічний індикатор фіксує настрої українського студентства в контексті глобальних викликів сьогодення.

Література

1. Борщівська вишивка: історія сорочок з унікальними чорними візерунками. URL: <https://violity.com/ua/publication/6491-borshivskavishivka-istoriya-sorochok-z-unikalnimi-chornimi-vizerunkami.html> (дата звернення 15.12. 2024).
2. Веклич Ю.І. Значення кольорів у культурах народів світу у контексті формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів початкової школи. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. 2013. Вип. 39 (3). С. 56-62.
3. Волосяк М. Символіка кольорів ікони. URL: <https://int-konf.org/ru/2013/nauka-i-zhittya-suchasni-tendentsiji-integratsiya-u-svitovu-naukovu-dumku-23-25-05-2013/320-volosyuk-m-simvolika-koloriv-ikoni> (дата звернення 12.12. 2024).
4. Дорош С. «Це мав бути мед». Чому революція в Україні 20 років тому була помаранчевою. *BBC News Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c4g2l67gwkw0> (дата звернення 22.12. 2024).
5. Назаренко О.В. Національно-культурний контекст символіки кольорів в українських фразеологізмах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія*. 2020. № 46. Том 2. С. 43-46. DOI: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2020.46-2.10>
6. Нікішенко Ю.І. Колір у культурній традиції українців та їх степових сусідів алтайського походження. *Східний світ*. 2004. № 1. С. 93-98.
7. Отич О. Колір як емоційно-змістовий код культури. *Рідна школа*. 2017. № 1-2. С. 18-22.
8. Павліченко Є.О. Національно-культурний зміст в об'єктах візуальної культури: символіка кольору сучасних патріотичних муралів. *Культура і сучасність*. 2023. № 2. С. 33-38. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-0285.2.2023.293741>
9. Прищенко С.В. Кольорознавство: навчальний посібник / за редакцією професора Є.А.Антоновича. К.: ДАКККиМ, 2009. 358 с.
10. Сотник Л.І. Колір і його значення у мистецтві. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2015. № 6. С. 32-36.
11. Тканко З. Колір як засіб вираження в мистецтві та моді. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2010. Вип. 21. С 128-138.
12. Топчий О.Ю. Національна специфіка символіки колоративу СИНІЙ. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Том 31 (70). № 1. Ч. 3. С. 64-69. DOI: <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.1-3/11>

1. Трегуб О. Червоний – не любов, а чорний – не журба: повна історія кольорів. URL: <https://www.platfor.ma/topics/knowledge/najyaskravishyj-tekst-v-istoriyi-oleksandr-tregub-vse-shho-treba-znaty-pro-kolory/> (дата звернення 15.12. 2024).

Information about the author:

Sheretiuk Ruslana Mykolaivna,

Doctor of Historical Sciences,

Professor at the Department of Fine and Decorative and Applied Arts

named after Stepan Shevchuk

Rivne State University of Humanities

12, Stepan Bandera str., Rivne, 33000, Ukraine

The project was implemented with the support of

The Center for Ukrainian and European Scientific Cooperation is a non-governmental organization, which was established in 2010 with a view to ensuring the development of international science and education in Ukraine by organizing different scientific events for Ukrainian academic community.

The priority guidelines of the Centre for Ukrainian and European Scientific Cooperation

1. International scientific events in the EU

Assistance to Ukrainian scientists in participating in international scientific events that take place within the territory of the EU countries, in particular, participation in academic conferences and internships, elaboration of collective monographs.

2. Scientific analytical research

Implementation of scientific analytical research aimed at studying best practices of higher education establishments, research institutions, and subjects of public administration in the sphere of education and science of the EU countries towards the organization of educational process and scientific activities, as well as the state certification of academic staff.

3. International institutions study visits

The organisation of institutional visits for domestic students, postgraduates, young lecturers and scientists to international and European institutes, government authorities of the European Union countries.

4. International scientific events in Ukraine with the involvement of EU speakers

The organisation of academic conferences, trainings, workshops, and round tables in picturesque Ukrainian cities for domestic scholars with the involvement of leading scholars, coaches, government leaders of domestic and neighbouring EU countries as main speakers.

Contacts:

Head Office of the Center for Ukrainian and European Scientific Cooperation:
88000, Uzhhorod, 25, Mytraka str.
+38 (099) 733 42 54
info@cuesc.org.ua

www.cuesc.org.ua

Izdevniecība “Baltija Publishing”
Valdeķu iela 62 – 156, Rīga, LV-1058
E-mail: office@baltijapublishing.lv

Iespiests tipogrāfijā SIA “Izdevniecība “Baltija Publishing”
Parakstīts iespiešanai: 2025. gada 26. februāris
Tirāža 150 eks.